

Τοπικές Ποικιλίες

Γεωπονική Θεώρηση -
Ο Ρόλος τους στην Σημερινή
Γεωργία

Πηνελόπη Μπεμπέλη

Τοπικές Ποικιλίες (Εγχώριοι Πληθυσμοί)

- Είναι ετερογενείς πληθυσμοί
- Είναι τοπικά προσαρμοσμένοι
- Έχουν δημιουργηθεί με επιλογή των γεωργών και της φύσης
- Παρουσιάζουν ομοιότητα σε καταπονήσεις από βιοτικούς και αβιοτικούς παράγοντες
- Αποτελούν ένα εξελισσόμενο υλικό

Εξημέρωση - Δημιουργία Τοπικών Ποικιλιών

- Από τους άγριους προγόνους προήλθαν οι πρωτόγονες ποικιλίες/τύποι
- Αυτές οι πρωτόγονες ποικιλίες είχαν στενή γενετική βάση
- Γενετική ροή ανάμεσα σε άγριους συγγενείς και καλλιεργούμενες μορφές διεύρυνε την γενετική βάση
- Δημιουργία διαφορετικών τοπικών ποικιλιών στις περιοχές εξημέρωσης

Διάδοση Τοπικών Ποικιλιών

- Μεταφορά σε νέες περιοχές σε περιόδους μετανάστευσης και μέσω εμπορίου
- Προσαρμογή σε διαφορετικές περιβαλλοντικές συνθήκες
- Διαφορετικές επιλογές των γεωργών
- Εξέλιξη γενετικών παραλλαγών
- Δημιουργία νέων τοπικών ποικιλιών στις περιοχές εισαγωγής

Διάκριση με βάση την Γεωγραφική Προέλευση

■ Αυτόχθονες

- Δημιουργία στις περιοχές εξημέρωσης

■ Αλλόχθονες

- Δημιουργία μετά από εισαγωγή σε μια περιοχή

■ Άλλη διάκριση

- Καλλιέργειες παλαιού και νέου κόσμου

Ο Ιστορικός Ρόλος του Γεωργού

- Προστάτης της γενετικής ποικιλότητας
- Πρώτος «επιμελητής» (curator) σπόρων
- Αύξανε την γενετική ροή μέσω της ανταλλαγής γενετικού υλικού
- Προσάρμοζε τις καλλιεργητικές πρακτικές
- Διατηρούσε την γνώση για τις χρήσεις παίζοντας κρίσιμο ρόλο στην τεκμηρίωση και αναγνώριση των ποικιλιών

Σειρά Αναγνώρισης Αξίας Τοπικών Ποικιλιών

- 1890 (προτάθηκε η διατήρηση τους)
- Φυτά μεγάλης καλλιέργειας
- Λαχανικά
- Αρωματικά και φαρμακευτικά φυτά
- Οπωροφόρα δένδρα και αμπέλια
- Σήμερα ο όρος περιλαμβάνει και καλλωπιστικά φυτά

Άμεση Χρήση των Τοπικών Ποικιλιών

- Υποστήριξαν την παραδοσιακή γεωργία και το σύστημα καλλιέργειας χαμηλών εισροών (λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων)
- Είναι κατάλληλες για καλλιέργεια σε συνθήκες βιώσιμης γεωργίας
- Μπορούν να χρησιμοποιηθούν για παραγωγή προϊόντων τοπικής ονομασίας με προστιθέμενη αξία

Τρόποι Καλλιέργειας των Τοπικών Ποικιλιών

- Παραδοσιακά
- Με σύγχρονες μεθόδους

- Πολυκαλλιέργεια
- Μονοκαλλιέργεια

Ποιότητα Τοπικών Ποικιλιών

- Έχουν ιδιαίτερα οργανοληπτικά χαρακτηριστικά
 - Γεύση
 - Άρωμα
 - Θρεπτική αξία
- Παράγουν προϊόντα ποιότητας
 - Εξαιρετικό παρθένο ελαιόλαδο, εκλεκτά κρασιά και πολλά άλλα φημισμένα προϊόντα)

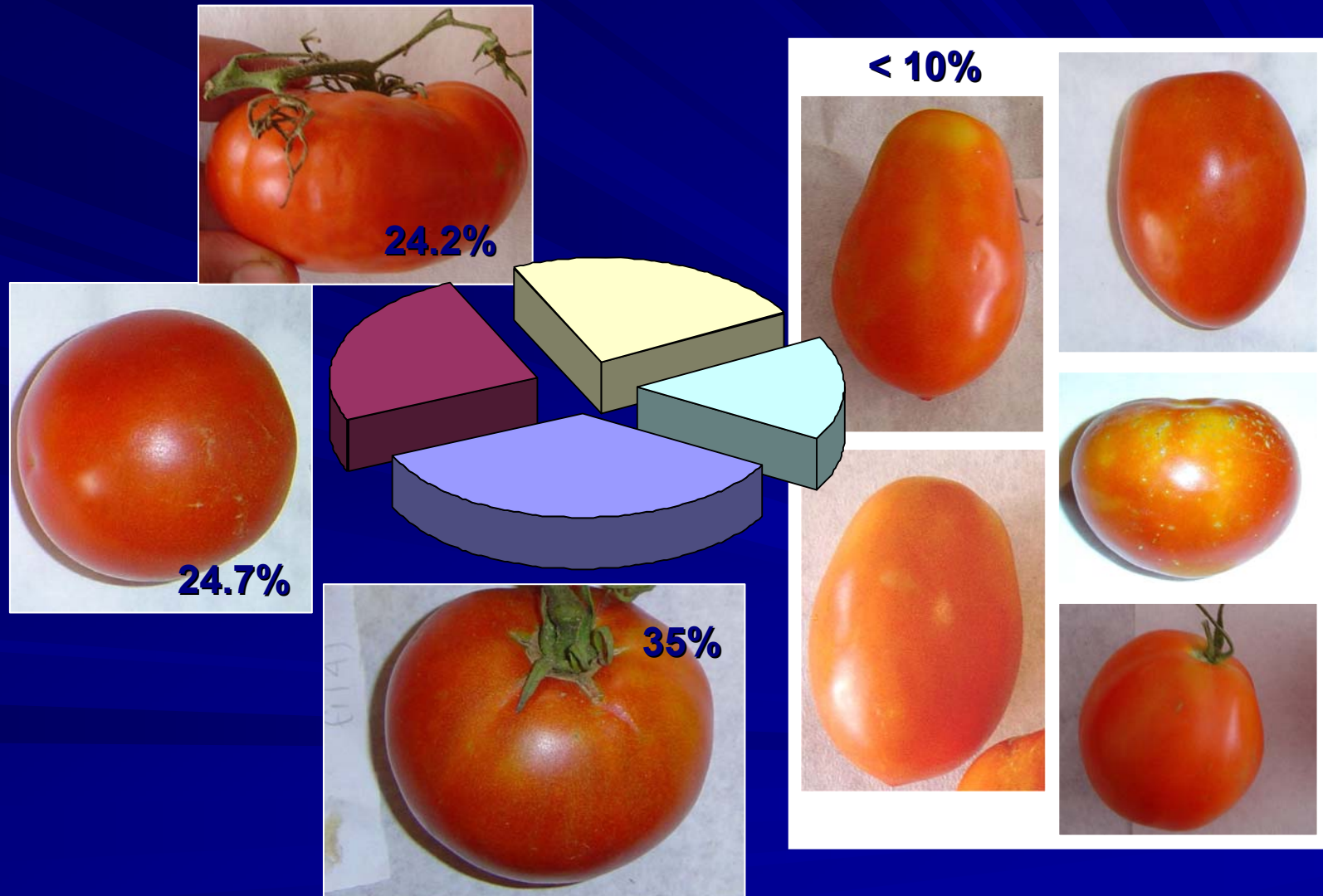
Τιμές Πώλησης των Τοπικών Ποικιλιών

- Υψηλότερες τιμές πώλησης
- Φάβα Σαντορίνης
- Φακή Εγκλουβής
- Φασόλια Πρεσπών
- Τοματάκι Σαντορίνης

©2004 ΜΠΕΜΠΕΛΗ

Τοπικές Ελληνικές Ποικιλίες

Τοπικές Ποικιλίες Ετησίων Ειδών

- Σιτηρά
- Λαχανικά
- Όσπρια
- Κτηνοτροφικά
- Κλωστικά

Μαυραγάνι

Τοπικές Ποικιλίες Πολυετών Ειδών

- Αμπέλι
- Ελιά
- Άλλα οπωροφόρα

Γηγενείς Ποικιλίες Αμπέλου

- «Η καλλιεργούμενη ποικιλία της αμπέλου αποτελεί πληθυσμό ατόμων που προήλθαν από αγενή πολλαπλασιασμό (με μόσχευμα ή εμβολιασμό) από περισσότερα του ενός μητρικά φυτά (κλώνοι)» (Σταυρακάκης 2010)

Τοπική Ποικιλία «Λημνιό»

Τοπικές Ποικιλίες Ελιάς

- Υπάρχει μεγάλη ποικιλότητα
- Οι τοπικές ποικιλίες προήλθαν από επιλογές ή και τυχαίες διασταυρώσεις
- Είναι πολύ παλιές και καλλιεργούνται γύρω από τις περιοχές που πιθανόν επιλέχτηκαν
- Ανάγκη για την ταυτοποίηση και την κατοχύρωσή τους

Αντικατάσταση Εγχώριων από Βελτιωμένες Ποικιλίες - Αιτίες

- Βιομηχανική ανάπτυξη - Αστυφιλία
- Διαχωρισμός περιοχών παραγωγής και κατανάλωσης
- Απαίτηση για ομοιόμορφες ποικιλίες
- Διαφορετικοί τρόποι καλλιέργειας
- Αντικατάσταση των ετερογενών εγχώριων ποικιλιών με τις ομοιόμορφες βελτιωμένες και υψηλοαποδοτικές ποικιλίες

Βελτιωμένες - Τοπικές ποικιλίες

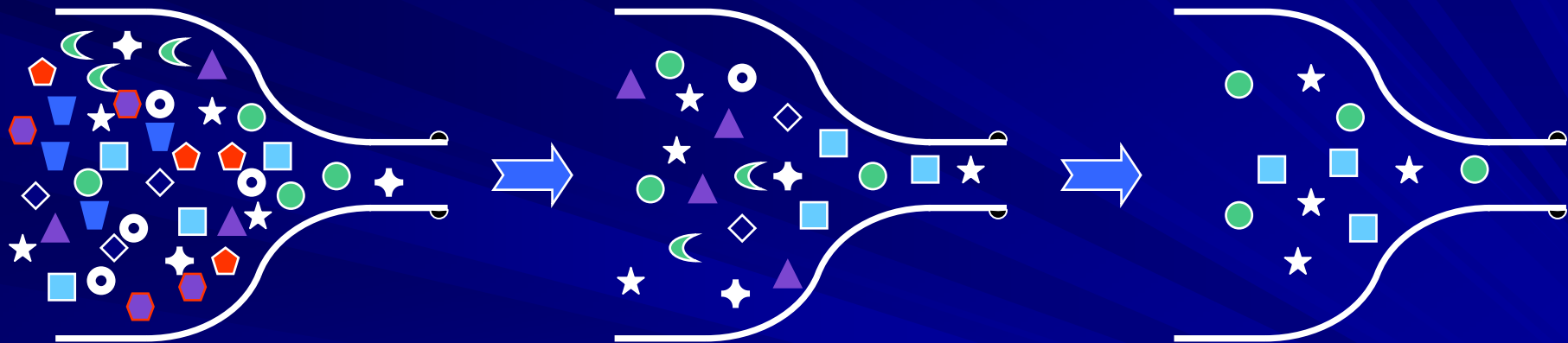
■ Βελτιωμένες ποικιλίες

- μονογονοτυπικές
- πλατιά προσαρμοστικότητα
- υψηλές εισροές (μεγάλες αποδόσεις)
- πληρούν τις απαιτήσεις Δ.Ο.Σ. για εγγραφή

■ Τοπικές ποικιλίες

- πολυγονοτυπικές
- τοπική προσαρμοστικότητα
- χαμηλές εισροές

Απώλεια Ποικιλότητας

Άγρια Είδη

Τοπικές
ποικιλίες

Βελτιωμένες
ποικιλίες

Γενετική Διάβρωση

- Γενετική διάβρωση είναι η απώλεια του ποικίλου γενετικού υλικού
- Είναι το αποτέλεσμα
 - μείωσης χρήσης ειδών
 - μείωσης ποικιλότητας μέσα στο είδος και στην ποικιλία

Επιπτώσεις Γενετικής Διάβρωσης

- Γενετική ευπάθεια σε εχθρούς και ασθένειες και αβιοτικές καταπονήσεις
- Έλλειψη ποικιλότητας για ιδιαίτερα χαρακτηριστικά ποιότητας
- Πολιτιστική διάβρωση και απώλεια γνώσης
- Διατάραξη του αγρο-οικοσυστήματος

Αντιμετώπιση της Γενετικής Διάβρωσης

- Αποτελεσματική χρήση όλης της διαθέσιμης γενετικής ποικιλότητας
- Ορθή διαχείριση των φυτογενετικών πόρων

Τοπικές Ποικιλίες και Βελτίωση Φυτών

- Οι τοπικές ποικιλίες αποτελούν τους πιο ελκυστικούς φυτογενετικούς πόρους
- Παρουσιάζουν μεγαλύτερη συγγένεια με τις σύγχρονες ποικιλίες από τα άγρια είδη
- Αποτελούν πολύτιμο υλικό με γενετική ποικιλότητα που μπορεί να αξιοποιηθεί σε προγράμματα βελτίωσης

Γιατί μελετάται η ποικιλότητα των Τοπικών Ποικιλιών

- Η μελέτη της φύσης και της δομής της γενετικής ποικιλότητας είναι απαραίτητη
 - για την αποτελεσματική χρήση των τοπικών ποικιλιών σε προγράμματα Βελτίωσης Φυτών
 - για την αποτελεσματική διαχείριση της διατήρησης των τοπικών ποικιλιών
 - για την εγγραφή των τοπικών ποικιλιών σε ένα εθνικό ή και διεθνή κατάλογο

Χαρακτηριστικά της Ποικιλότητας

- Μέγεθος
- Φύση
- Δομή

Δομή της Ποικιλότητας

- Η ποικιλότητα στις τοπικές ποικιλίες (εγχώριους πληθυσμούς) έχει δύο διαστάσεις
 - Μεταξύ των ποικιλιών
 - Μέσα στις ποικιλίες (ενδοπληθυσμιακή ποικιλότητα)
- Οι εγχώριοι πληθυσμοί παρουσιάζουν μεγάλη ενδοπληθυσμιακή ποικιλότητα

Εκτίμηση της Ποικιλότητας

Μορφολογικοί δείκτες

- Κλασικοί και εξαιρετικά χρήσιμοι

Μοριακοί δείκτες

- Γρήγοροι, πολλά υποσχόμενοι

Μορφολογικοί δείκτες

- Περιγραφητές - Χαρακτηριστικά
 - Φυτού
 - Ταξιανθία
 - Καρπός

Μελέτη Τοπικών Ποικιλιών

- Συλλογή
- Καταγραφή
- Χαρακτηρισμός
- Αξιολόγηση
- Διατήρηση
- Αξιοποίηση

Συλλογή-Αναπολλαπλασιασμός

- Συλλογή όλης της ετερογένειας
- Απαραίτητη η επανασυλλογή
- Συλλογή στοιχείων που αφορούν την προέλευση, καλλιέργεια και χρήση
- Τοπικές ποικιλίες με το ίδιο όνομα μπορεί να είναι διαφορετικές και η ίδια τοπική ποικιλία να έχει διαφορετικά ονόματα
- Ο τρόπος επικοινωνίας είναι σημαντικός

Καταγραφή - Τεκμηρίωση

- Απαραίτητη η καταγραφή όλων των τοπικών ποικιλιών που καλλιεργούνται σε κάθε περιοχή ανά είδος
- Απαραίτητη η καταγραφή όλων των τοπικών ποικιλιών που διατηρούνται στις τράπεζες γενετικού υλικού
- Σωστή τεκμηρίωση στις τράπεζες

Στον Αγρό (*on farm*) Διατήρηση Τοπικών Ποικιλιών

- Μπορεί να συνδυαστεί και με οικονομικά και περιβαλλοντικά οφέλη
- Παραγωγή προϊόντων υψηλής προστιθέμενης αξίας
- Τοπική κατανάλωση
- Τοπικά προϊόντα από τοπικές ποικιλίες
- Εξειδικευμένες αγορές
- Ευαισθητοποίηση και Εκπαίδευση

Επανεκτίμηση της Θέσης των Τοπικών Ποικιλιών

■ Άμεσα ως έχουν

- Συμπληρωματική καλλιέργεια
- Κύρια καλλιέργεια

■ Στην Βελτίωση των Φυτών

- Αξιοποίηση της ποικιλίας σε νέες απαιτήσεις και διαφορετικούς αντικειμενικούς σκοπούς
- Βελτίωση της τοπικής ποικιλίας

Συνεργασία με Αγρότες

- Προγράμματα διατήρησης (*on farm conservation*)
- Προγράμματα αξιολόγησης του εγχώριου γενετικού υλικού με συμμετοχική βελτίωση (*participatory breeding*)

Προτάσεις

- Χαρακτηρισμός των τοπικών ποικιλιών
 - Εγγραφή στον Εθνικό Κατάλογο
 - Εμπορική αξιοποίηση
- Διατήρηση του υλικού
 - Σε τράπεζες αλλά πιθανά και τοπικά
 - Διατήρηση στον αγρό
- Αγροτικά Πάρκα
 - Πολυετείς (τοπικές μητρικές φυτείες)

Συμπέρασμα

- Οι τοπικές ποικιλίες είναι ένας απειλούμενος γενετικός πόρος με πολλαπλή σημασία επιστημονική και κοινωνικοοικονομική
- Οι τοπικές ποικιλίες της χώρας μας είναι μέρος της ιστορίας μας και του πολιτισμού μας και αποτελούν κληρονομιά για τις μελλοντικές γενιές

Σας ευχαριστώ!

